

מראי מקומות- בבא בתרא ק"מ

הנכסים, והריוח שלהם. והק' התוס' הרא"ש, הא פשיטא היא שאין הבנות זכו בגוף הנכסים, אלא שמשעבדים להם למזונות. ולכן פ' דמי אמרי' דזכו בהם הבנות, ומפרישין מזון הבנות עד שיבגרו, כדין נכסים מועטין, או דלמא לא זכו בהם, ויזונו כולם ביחד עד שיכלו.

(ד) **יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין, מה שמכרו מכרו- כ' השטמ"ק בשם ר"י, דזהו אפי' לאחר שהגבו אותן בית דין לבנות, או שנתונים ביד שלישי.**

(ה) **אלמנתו מהו שתמעט בנכסים- פ' הרשב"ם, דשאלת הגמ' הוא דאם לא ממעטא, אז מפרישין מן הנכסים לבנות, כדי לזונן עד שיבגרו, וכל השאר ירשו הבנים כדין נכסים מרובים, והאלמנה תיזון מחלק הבנים. ואם ממעטא, אז הבנים ישאלו על הפתחים, ואלמנה תיזון. והק' השטמ"ק בשם תוס' הרא"ש, (א) הא לכאור' מוכח דדוקא בנכסים מועטין מפרישין חלק הבנות, ולא נכסים מרובים, דאל"כ, הרי אין חילוק בין נכסים מרובים למועטין. (ב) היכן מצינו כח הבת יפה מכח האלמנה, והא א"ר אסי לקמן דאלמנה עדיפא מבת. ואף דאכתי לא שמיע להא דר' אסי, מ"מ לא מסתבר לומר דהבת עדיפא, אלא דשניהם שוות. (ג) ועוד, הא אמרי' לקמן דפשוט מיהא חדא, ולפי פ' הרשב"ם, יש לפשוט ב' בעיות, דכיון דפשטינן דאלמנה יפה מבת, כ"ש שיפה כחה מבן, וא"כ יש לפשוט הא דהכא דממעטא בנכסים, והאלמנה תיזון, והבנים ישאלו על הפתחים. וע"ש עוד מה שהק' (וצ"ע כוונתו), וע"ש מה שהאריך לפרש הסוגיא באו"א.**

(ו) **בת אשתו מהו... ולא ממעטא- פ' הרשב"ם, ומיקרו מרובים בשעת מיתה, ונתמעטו אח"כ, וא"כ כבר זכו היורשין, והבנות יזונו עד בגר, ואותה בת תזון עמה. והק' המהרש"א, למה הוי הדין דבנות יזונו עד בגר, הול"ל דנזונו שלשתן יחד, בנים ובנות ובת אשתו, וכמו שפ' הרשב"ם גופי' לענין אלמנה. וכן הק'**

(א) **פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין- פ' הרשב"ם, כבר זכו בהן יורשין בשעת מיתת אביהן, והבנים ירשו חלקם שהי' מגיעם באותה שעה, וכו'. וכ' בשטמ"ק בשם תוס' הרא"ש, דלפי דברי הרשב"ם, יצא דלא יזונו הבנות עד שיכלו הנכסים, אלא לאחר שאכלו הבנות חלקן, אף אם יוותר לבנים, לא יאכלו הבנות עמהם. וכ' התוס' הרא"ש דלא נהירא, שהרי כל הנכסים שהניח אביהם משועבדים למזון הבנות עד שיבגרו, וזהו מתנאי כתובה, וכמו דהכתובה לא נתמעט אף אם נתמעטו הנכסים, ודאי ה"ה בתנאי כתובה כן. ולכן ביאר דכוונת הגמ' הוא דכבר זכו בהן היורשים, ויזונו כולם עד שיכלו הנכסים, ולא אמרי' דנותנים לבנות מזונותיהם עד שיבגרו והבנים ישאלו על הפתחים. וע"ע ברש"ש דכ' לדון במהו הדין לפי הרשב"ם אם אף לאחר שנתמעטו עדיין מרובים הם, האם זה נכלל בהדין דכבר זכו בהם יורשין, ע"ש מש"כ בזה.**

(ב) **מועטין ונתרבו מהו- פ' הרשב"ם, שהזלו מזונות. והעיר באותיות דר' עקיבא איגר, דהא לעיל בענין מרובין ונתמעטו, כ' הרשב"ם או דהוקרו מזונות או דנתקלקלו נכסים, ומ"ש דלעיל כ' שתים וכאן רק א', ולא כ' גם דנשתבחו הנכסים. וכ' דלכאור' הי' מקום לומר דס"ל להרשב"ם דהיכא דהוקרו הנכסים, הוי "דאיקני", וכשי' הרמב"ם ושו"ע, וא"כ הוי ראוי ואינם נזונים מהם, דהא אין גובין מן השבח והראוי. אולם כ' דזה אינו, דכיון דהרשב"ם מפרש השאלה דהיינו אם נסתלקו כבר היורשים מהנכסים, א"כ לכאור' ודאי הבנות יגבו גם את השבח, דנמצא דשלהן נשתבחו. ולכן כ' דלכאור' שאלת הגמ' צריך להיות גם אם הוקרו הנכסים, וצ"ע.**

(ג) **מועטין ונתרבו מהו- פ' הרשב"ם, מי מטי רווחא לבנים, ויטלו מותר נכסים העודף מכדי מזונות הבת עד שיבגרו, או לא. וכ' בשטמ"ק בשם תוס' הרא"ש, דהצד השני לפי הרשב"ם הוא דכבר זכו הבנות בכל**

ירושה נעקר קצת, דבעצם צריך להיות אצל הבנים. משא"כ היכא שיש רק בנים, אז לא תקנו שאלמנה נזונת כדי לעקור לגמרי ירושה דאורייתא.

(ט) **האומר אם תלד אשתי זכר, וכו' - פי' הרשב"ם** דמיירי במחלק נכסיו, ומצוה לקיים דברי המת. עוד צידד דמיירי בבריא, ומיירי דזיכה לו ע"י אחר. וע"ע ברשב"א שהביא מהר"י מיגש שפי' דמיירי בשכ"מ, דדבריו ככתובין וכמסורין, אבל בבריא לא משכחת לה, דאי קנו מידו, הא אין מטבע נקנית בחליפין. ועוד, דאסמכתא היא, דאם ילדה קאמר. וגם קנין דברים בעלמא הוא, דהא יטול קאמר. וכ' הרשב"א דאין דבריו מחוורין, דהא אפשר בקנין אגב, וגם אפשר דבקרקע מיירי, ושוה מנה קאמר. ואם אסמכתא הוא, אז אף במתנת שכ"מ לא יועיל, דלא מצינו שיש חילוק בין מתנת בריא ומתנת שכ"מ לענין אסמכתא. ואי"ז דומה לאסמכתא, דאסמכתא הוי היכא שהוא כעין קנס, שאינו רוצה שיתקיים הדבר שהתנה עליו ב"אס", כגון אם לא נתת לי מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלו. אבל זה בדוקא קאמר, ורוצה בקיום הדבר, וא"כ אינו ענין לאסמכתא. וע"ש עוד מש"כ לענין מש"כ הרי"י מיגש דיטול הוי קנין דברים בעלמא.

(י) **אם זכר מנה אם נקבה מאתים, וילדה זכר ונקבה, זכה נוטל מנה נקבה נוטלת מאתים - כ' הרשב"ם** דיש מפרשים שילדה שניהם ביחד, זכר ונקבה, ובזה אמרי' דזכר נוטל מנה ונקבה מאתים. וכ"כ הרמב"ם (זכ"י ח', ו'), דבכה"ג דנולדה תאומים, הזכר נוטל מנה והנקבה מאתים. וכ' הרשב"ם שאין לפרש כן, שהרי לא ה' חפץ בלידת תאומים, א"נ, אין לידת תאומים בכלל לשונו אם זכר אם נקבה, דמשמע אם זכר לבדו אם נקבה לבדה. ופי' המהרש"א, דלפי פי' הראשון, אף אם לידת תאומים בכלל לשונו, מ"מ מספק לית לן למימר אלא דדעתו אזכר לחוד ואנקבה לחוד, דשמא לא אסיק אדעת' ליתן מתנות לתאומים [וק"ק, הרי אם נכלל בלשונו, א"כ לכאוף אם מסופקים אנו אם ה' דעתו לכך, לכאוף הוי דברים שכלב ואינם דברים, וע"ע]. ואילו ללשון ב', לא הוי תאומים נכלל

על פי' הרשב"ם לענין ב"ח. ותי' דשאני אלמנה, דכיון שהיא ג"כ נזונת משום תקנה דרבנן, לאו על היתומים בלחודייהו רמיא, והו"ל שפיר כנכסים מרובים ונתמעטו ע"י זול, דההפסד נמי לבנות, ויזונו שלשתן יחד. אבל ב"ח ובת אשתו, כיון דחוב הוא, ועל היתומים רמיא לשלומי, כשיטרוף הב"ח ובת אשתו, לא יפסידו הבנות כלום, ויזונו מן המותר עד בגר.

(ז) **אלמנה ובת אי זה מהן קודמת - ומסיק** דאלמנה קודמת. וכ' בחי' הר"ן דאיכא מ"ד דכיון שכן, פשיטא דאלמנתו ממעטת בנכסים, שהרי כיון שקודמת, ודאי דמוציאין לה מעכשיו דמי מזונות פרנסת כל ימי חייה, וכיון שכן ודאי ממעטת בנכסים. וכ' שכן נראה מדברי הרי"ף, דלא גרסי' אלמנתו מהו שממעט בנכסים בל"ב, אלא בל"ק, דלפי ל"ב דמסקינן דאלמנה קודמת, ודאי ממעטת.

(ח) **עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין בנכסים מועטין, וכו' - כ' הרמב"ן** דלכאוף נראה מזה דכ"ש אלמנה ובן, אמרי' דאלמנה נזונת והבן ישאל על הפתחים, דהא בת עדיפא מבן, ומ"מ אלמנה דוחה אותה, וא"כ כ"ש דהאלמנה דוחה הבן. אולם כ' הרמב"ן שאין הדין כן, אלא כמו דאי' בירושלמי, דאלמנה ובנים שניהם ושנים, ואלמנה ובנות שניהם שנים. אלא שפעמים האלמנה דוחה הבנות ע"י הבנים. ופי' הרמב"ן (וע' בתוס' כע"ז בקיצור), דשאלת הגמ' כאן מיירי דוקא במקום שיש ג"כ בנים, אבל במקום שאין בנים אין האלמנה דוחה הבת. וטעמא דמילתא, דהיכא דאיכא רק בנים ואלמנה, דלא אתי אלמנה ועוקר דין הבנים, היינו משום דבנים יורשין מן התורה, ולא אתי תקנת מזונות של האלמנה ועוקר לגמרי דין ירושה מן התורה. משא"כ בת ובן, דהבת ג"כ בעצם ראוי' לירושה, עכ"פ היכא שאין בן, אי"ז חשיב עקירה לגמרי לזונה במקום ירושת הבנים. וא"כ, נמצא דהיכא שיש בת, והנכסים נמצאו ביד הבנות משום תקנת מזונות, שאינה עקירה גמורה, דג"כ שייך לומר שהאלמנה יכולה ליזון במקום הבנות, שהרי לעקור תקנת הבנות אינה עקירה כ"כ של ירושה מן התורה, שהרי בלא"ה עיקר דין

טומטום (ע' לעיל) לא משמע כדברי התוס' הרא"ש לענין ירושת טומטום עם בת, דלכאור' משמע דנלמד מקראי דאחר בן ובת, יורש טומטום, אבל במקום בת משמע שאין לו כלום, וצ"ע. **וע"ע בקובץ שעורים** (תע"ט) שהביא דעת הרמב"ם הוא דטומטום ובת חולקין בשוה (ולכאור' אי"ז ענין להתוס' הרא"ש, דאזיל ברשב"ג, והרמב"ם אזיל לדינא, דקיי"ל דטומטום ספק הוא), והביא דהטור הק' דזה אומר כולה שלי וזה אומר חצי שלי, זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל חלק א'. וע"ש שהביא הקו"ש דעת הגר"ט דמח' הרמב"ם והטור תלוי בדין ודאי בת וספק בן, האם אמרי' בזה דאין ספק מוציא ודאי, ולכן כיון דלגבי חצי השני הו"ל הבת ודאי והטומטום ספק, ובזה נח' הרמב"ם והטור אם אמרי' דחולקין או דנשאר בחזקת הבת. וע' מה שהק' ע"ז הקו"ש, והוא פ' דלא אמרי' אין ספק מוציא ודאי אלא היכא שיש ספק אם יש לו כלל, אבל בטומטום, אפי' היא בת, מ"מ הרי יש לה דין יורש כאחותה, אלא הספק אם יש לה דין קדימה הוא, ובזה י"ל דחולקין המחצית השני, דכיון דהטומטום ודאי יורש הוא, א"כ י"ל דשניהם מוחזקין במחצית זה, ולכן שפיר חולקים אותה המחצה (לדעת הטור, ולא ביאר סברת הרמב"ם בזה, וצ"ע).

(ד) **רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן** - פ' **הרשב"ם**, דכיון דטומטום ברי' הוא, ולא זכר ולא נקבה, לכן לא חל עליהו קדושה במעי אמן, לא עולה ולא שלמים במעי אמן, ולא קדושת בכור בפטירת רחם. והק' **המהרש"א**, דהא ולדות קדשים משעת התחלת יצירתן הם קדושים כל פורתא, ואע"ג דברי' הוא, ולכן התם אמרי' דרשב"ג סבר דולדות קדשים לא חלה עליהו קדושה עד הויתן, ואז הו' בעלי מומין ולא חלה עליהו קדושה. ותי' דהכא במבכרת בהמת חולין קמיירי, ולרבותא קאמר, דאף במעי אמן לא חלה עליהו קדושת פה, כיון דברי' הוא.

בלשונו בכלל. וע"ש איך שביאר המשך הגמ' לענין המקדיש ולד בהמתו לפי הב' לשונות.

(יא) **זכר נוטל מנה, נקבה נוטלת מאתים** - פ' **הרשב"ם** (לשיטתו דלא מיירי בתאומים), דאתא לאשמעינן דכיון דגילה דעתו על שניהם, אם נולד זכר או נקבה נוטלין. והעיר **הרש"ש**, דלכאור' עדיף הול"ל, דאתא לאשמעינן דטומטום אינו נוטל כלום, וצ"ע.

(יב) **ואם אין שם יורש אלא הוא, יורש את הכל** - פ' **הרשב"ם**, דאף דאינו בן או בת לפי מ"ד שהוא ברי' בפנ"ע, מ"מ הרי הוא יורש, או מדין עיין עליו, או מדין הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה. וע' **בשטמ"ק** בשם **תוס' הרא"ש** שכ' דמכאן יש להוכיח דטומטום פוטר מן היבום אפי' אם הוא ברי', דכי היכי דלענין נחלה היכא שאין בן ובת הרי הוא יורש, ה"ה לענין יבום דהיכא דאין בן או בת אלא הוא, דפוטר אמו מן היבום. **ולכאור'** יש לתלות נדון זה בב' פירושי הרשב"ם, דלפי' א' של הרשב"ם, דלמדין מדין עיין עליו, דשפיר י"ל דה"ה לענין יבום כן, דגם ביבום אמרי' עיין עלה. אבל לפי פ' שני, לכאור' אין שייך ליבום כלל, דהא קרא לענין ירושה כתיב (וכ"כ בקובץ **שעורים** [תע"ח], דנפק"מ בין ב' פירושי הרשב"ם הוא לענין יבום). **וע"ע בתוס' רי"ד**, דכ' דמה שהטומטום יורש, היינו משום דלא פליג רשב"ג אלא במקום דכתי' זכר או נקבה, והטומטום הרי הוא ברי' בפנ"ע, אבל לענין בן ובת, שפיר שהוא חשיב בן או בת, ולכן שפיר יורש [וע"ע בזה].

(יג) **ואם אין שם יורש אלא הוא, יורש את הכל** - כ' **השטמ"ק** בשם **תוס' הרא"ש**, דהיכא שיש טומטום ובת, דיורש הטומטום עם הבת, דכיון דחשיב זרע האב, לא גרע מן הבת לענין נחלה. ומה דנקט הגמ' דאם אין שם יורש אלא הוא, היינו משום דהיכא דהנכסים מועטים הם, הרי אינו נוטל מזונות כמו הבת, דזהו תקנת חכמים לבת דוקא, וא"כ, אם אין לו אלא טומטום ובת, ונכסים מועטים הם, אז אין לו לטומטום כלום, ולכן נקט אין לו אלא הוא, דאז בכל אופן יורש הוא. ולכאור' לפי הב' פירושי **הרשב"ם** לענין מקור לירושת